

Bokrecension

Universitetspedagogik Elmgren M., & Henriksson, A-S., Nordstedts, 2010, ISBN 978-91-1-302297-0

I min roll som biträdande prefekt för grundutbildningsfrågor har jag vid min institution tagit initiativ till ett lite speciellt projekt. Att kalla det ett bibliotek vore en kraftig överdrift, det rör sig snarare om en hylla, en smärre samling böcker och rapporter om pedagogik i högre utbildning. Min tanke har varit att alla anställda vid institutionen som är verksamma i undervisning och annan utbildningsrelaterad verksamhet lätt och ledigt ska ha tillgång till inspirerande och konstruktiva källor att hämta exempel och kunskap ifrån. Till denna tänkta hyllmeter av litteratur – som också i fysisk bemärkelse vad gäller placering på institutionen ska vara lätt-tillgänglig – ska man kunna söka sig när man känner att man behöver uppslag inte bara till konkreta undervisningsförberedelser, utan också när det gäller att formulera kursplaner och tänka strategiskt i olika sammanhang som rör grundutbildningen. Till samlingen införskaffades snabbt bland annat McKeachie & Svinicki, *McKeachie's Teaching Tips* (2006) och Martin Stigmar, *Högskolepedagogik* (2009). Och så: för en tid sedan utkom en bok som jag insåg är som klippt och skuren för nämnda "pedagogiska hylla".

Boken ifråga – *Universitetspedagogik* – är skriven och sammanställd av Maja Elmgren och Ann-Sofie Henriksson, pedagogiska utvecklare vid Uppsala universitet. De har genom åren "dragit på sig" enormt mycket erfarenhet såväl av undervisning som av planering, ledning och utveckling av utbildning på universitetsnivå. I sin bok presenterar de ett helhetsperspektiv på pedagogik, lärande och kunskap inom högre utbildning.

Det rör sig om en för många sammanhang synnerligen användbar text. Det är en bok som kan fungera i kurser inom högskolepedagogisk fortbildning och nyttjas som utgångspunkt för diskussioner i pedagogiska seminarier på ämnes- och institutionsnivå. Inte minst framstår den som användbar för den enskilde lärare som söker uppslag och inspiration. Dessutom är framställningen i sin helhet rikligen och väl förankrad i såväl konkreta exempel och erfarenheter, som i aktuell forskning på området. Jag är helt övertygad om att det här blir en klassiker på sitt område och att den kommer att motsvara författarnas förhoppning om att boken "ska bli en följeslagare att återvända till i takt med att [man] utvecklar [sin] egen lärarroll" (s. 11).

Efter en inledande presentation av olika grundläggande teoretiska synsätt vad gäller lärande och kunskap, vrider och vänder författarna på dels ett studentperspektiv, dels ett lärarperspektiv. Sedan kommer en svit kapitel i vilka olika steg i undervisningsprocessen redovisas och diskuteras: arbetet med och formulerandet av mål, undervisning/läraktiviteter, samt examination. Avslutningsvis tas också möjliga vägar för lärares pedagogiska utveckling upp.

En stunds bläddrande i bokens digra index signalerar också tydligt hur breda författarnas anspråk är. Ord och termer som har direkt bäring på undervisningssituationen – exempelvis powerpoint-bilder, hemtentamen, källkritik, magstöd (!) – förekommer flitigt, liksom mer abstrakta och specialiserade begrepp – som taxonomier, PBL, muddiest point, konstruktivistiska teorier.

Elmgren och Henriksson tar främst sin teoretiska utgångspunkt i de sociokulturella och konstruktivistiska synsätt som i allt högre grad har kommit att prägla pedagogiskt tänkande och arbete de senaste åren, inte minst sedan Bolognamodellen infördes 2007. Det handlar här om att sätta studentens möjligheter och förmåga till lärande och kunskapsinhämtande i centrum.

I detta sammanhang blir begreppet och modellen *constructive alignment* (Biggs, 1999) – som i boken översätts till konstruktiv länkning – central: alla delarna i ett kursupplägg, vilket gäller inte minst examinationens relation till målen för en kurs, ska hänga samman i en helhet för kursen eller utbildningen ifråga. I linje med detta helhetsperspektiv kan man också notera att många aspekter gång efter annan integreras med varandra i nya konstellationer i Henrikssons och Elmgrens resonemang. Betyg liksom mål, för att nämna ett par exempel, tas därmed upp som en viktig faktor att beakta i en rad olika sammanhang. Värt att notera här är också att betoningen av *constructive alignment*-tänkandet blir än mer aktuellt för alla utbildningsverksamheter vid svenska universitet och högskolor i och med att Högskoleverket i sina utvärderingar framöver i stor utsträckning kommer att ta fasta på just hur en utbildning lyckas uppfylla sina mål, och hur det kan utläsas ur examinationsmaterial av olika slag.

Det framgår, misstänker jag, av denna recension att undertecknad är tämligen förtjust i Elmgrens och Henrikssons upplägg. De invändningar jag i det följande vill dröja vid en stund ska därför också betraktas som hypotetiska invändningar, som jag också försöker avvärja och vända till fördelar i bokens och författarnas favör.

Jag skulle kunna tänka mig att den här boken kan få utstå viss kritik eller åtminstone mötas av viss skepsis som går ut på att det som författarna redovisar mest är uppenbara självklarheter. Det är något jag i så fall skulle vilja invända emot. För det första är det faktiskt inte bara självklarheter som presenteras. Författarna visar tydligt hur det mesta i en pedagogisk arbetsprocess, från målformuleringar till examination och utvärdering kan problematiseras. Man slår inte heller fast ett enda fixerat perspektiv utan visar generöst på flera olika sätt att tänka, och avslutar i linje med det varje kapitel med en rad frågor att reflektera över. För det andra behöver man – inte bara som pedagog i högre utbildning, utan i alla typer av profession – ständigt fräscha upp sina kunskaper och repetera ett och annat. Det är just samspelet mellan å ena sidan lärarens erfarenheter av undervisning och utbildningsplanering och å andra sidan teori och reflektion, som möjliggör utveckling. För det tredje är det här en bok som ska *användas* – den kräver att man som läsare går vidare och läser annat, men också går i dialog med kollegor och deras erfarenheter.

En annan invändning som skulle kunna riktas mot framställningen är att författarna eftersträvar att få med precis allt som kan inrymmas under boktiteln *Universitetspedagogik*, och därmed tvingas till alltför kortfattade avsnitt om många viktiga aspekter. Exempelvis kunde frågor som rör relationen mellan forskning och utbildning (på grundläggande och avancerad nivå) gott ha genomlysts mer. Ett annat exempel finner man i hur IKT-relaterade problem och frågeställningar behandlas; dessa får inte riktigt det utrymme de i mina ögon borde ha fått. Kanske. För samtidigt är kritik av det här slaget ett skott över målet; intentionen med boken är tydlig, att fungera som en introduktion och en överblick snarare än djupborrande i enskilda, specifika moment. Den som vill fördjupa sig ytterligare i det ena eller det andra får gott om tips på vidareläsning inom respektive område.

På det hela taget ser jag i *Universitetspedagogik* med andra ord en suverän överblick, en god introduktion och en inspirerande källa att ösa ur för alla som ägnar sig åt undervisning och pedagogiskt arbete på universitetsnivå. Teoretiskt reflekterande resonemang och hands-on-kunskaper samsas mellan bokens pärmar. Och inte minst är den rakt upp och ner: användbar.

Mikael Askander, Lektor, Biträdande prefekt för grundutbildningen
Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds universitet
e-post: mikael.askander@kultur.lu.se